

ERASMUS+

KA2 - WSPÓŁPRACA NA RZECZ INNOWACJI I WYMIANY DOBRYCH PRAKTYK
STRATEGICZNE PARTNERSTWO NA RZECZ EDUKACJI OSÓB DOROSŁYCH

Puzzle. Rozwijanie formatów łatwych w zrozumieniu dla osób niepełnosprawnych

Grant Agreement: 2015-1-EL01-KA204-014123

Rezultat Pracy Intelktualnej I03

**Diagnoza trudności ze zrozumieniem tekstów
informacyjnych i tekstów związanych z prawami
człowieka przez osoby z niepełnosprawnością
intelektualną w Grecji, Polsce i na Litwie.**

WERSJA

JANUARY 2017

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Wynik pracy intelektualnej:	Diagnoza trudności ze zrozumieniem tekstów informacyjnych i tekstów związanych z prawami człowieka przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną w Grecji, Polsce i na Litwie. (I03)
Autorzy:	Wojciech Dużewski (Smialek) and Gosia Kwiatkowska (RIX/UEL) e-mails: duzewski@gmail.com and g.m.kwiatkowska@uel.ac.uk
Partnerzy:	RIX/UEL, FORTH, MTM, JDC
Status, Wersja No.	01/2017
Data publikacji:	13/02/2017
Rozpoczęcie projektu:	1 Września 2015
Długość projektu	24 Miesiące
Koordinator Projektu:	Kathy Kikis-Papadakis, FORTH/IACM katerina@iacm.forth.gr
Finansowanie:	Przy pomocy projektów partnerskich Erasmus+

This project has been co-funded from the Erasmus+ programme of the European Union.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
Część 1. Przegląd literatury	6
Wstęp.....	6
Teksty Łatwe w Czytaniu.....	6
Informacje Łatwe w Czytaniu na Temat Podstawowych Praw Człowieka	7
Rzecznictwo	9
Wnioski	10
Część 2. Praca Badawcza	11
Wstęp.....	11
Cele Badań	12
Metodologia.....	12
Krok 1. Przygotowanie.....	12
Krok 2. Projekt i Wdrożenie Badań	13
Rezultaty.....	14
Dostępność obecnych informacji.....	14
Analiza Porównawcza	15
Wnioski.....	16
Bibliografia.....	17
Załącznik I: Kwestionariusz demograficzny.....	19
Załącznik II: <i>podstawowe prawa człowieka</i> (Kwestionariusz 1).....	22
Załącznik III: <i>Moje prawa człowieka</i> (Kwestionariusz 2).....	24
Załącznik IV: <i>Podstawowe prawa człowieka</i> (Kwestionariusz 3).....	25
Załącznik V: <i>Ocena pracowników</i> (Kwestionariusz 4).....	27

WSTĘP

Ocena trudności ze zrozumieniem tekstów informacyjnych oraz tekstów powiązanych z zagadnieniami praw ludzkich przez osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi w Grecji, Polsce i na Litwie, została wykonana w ramach europejskiego projektu Erasmus+ „Puzzle. Rozwijanie formatów łatwych w czytaniu dla osób z niepełnosprawnością intelektualną”. Głównym celem projektu jest ułatwienie dostępu do informacji, edukacji i materiałów treningowych osobom niepełnosprawnym w następujących Krajach europejskich: Polsce, Grecji i na Litwie. W ramach projektu podejmowane są działania mające na celu podniesienie jakości i dostępności informacji przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych oraz podniesienie ich świadomości, wiedzy i zrozumienia podstawowych praw człowieka. Pierwszym celem było dokonanie oceny dostępności materiałów w Europie, w szczególności materiałów dotyczących praw ludzkich w formie łatwej w czytaniu. Kolejny cel stanowiło określenie aktualnego stanu wiedzy osób niepełnosprawnych na temat podstawowych ich praw oraz sposobu w jaki uzyskują one informacje na ten temat. Dokument ten podzielony został na dwie części, pierwsza reprezentująca przegląd dostępnej literatury i materiałów źródłowych oraz druga opisująca empiryczne badania na temat świadomości praw ludzkich w określonych kręgach osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi w Polsce, na Litwie i Grecji. Dokument ten stanowi streszczenie uwzględniające lokalną sytuację, pełnego dokumentu dostępnego na stronie internetowej programu Puzzle.

Przegląd literatury daje nam informację na temat tego jakie materiały na temat podstawowych praw człowieka są dostępne w opisywanych Krajach, w jakich formatach występują, na ile są one dostępne i łatwe w zrozumieniu przez osoby niepełnosprawne intelektualnie oraz czy te osoby są świadome ich istnienia. Ponadto zawarte zostały sugestie, co może zostać zmienione i ulepszone aby materiały te były bardziej dostępne i łatwiejsze w odbiorze przez osoby niepełnosprawne tak, aby nie tylko byli oni świadomi swoich praw, ale mieli również wiedzę co one w praktyce dają oraz w jaki sposób je egzekwować.

Badania zostały przeprowadzone w społecznościach lokalnych przy pomocy osób niepełnosprawnych w liczbach 100 w Polsce, 80 w Grecji oraz 40 osób na Litwie. Na początku badan kwestionariusze miały na celu określenie świadomości na temat praw człowieka oraz źródeł wiedzy osób biorących udział w badaniach. Następnie przeprowadzone zostały warsztaty treningowe z wykorzystaniem technik multimedialnych takich jak zdjęcia, filmy video, dźwięki oraz RiX Wiki, prostą w obsłudze aplikację internetową zaprojektowaną z myślą o osobach niepełnosprawnych, w której osoby biorące udział w badaniach przy pomocy

opiekunów wykonały swoją własną stronę internetową na temat praw człowieka. Na końcu badań dokonano ponownej oceny świadomości osób zagadnień związanych z prawami człowieka w celu sprawdzenia efektywności przeprowadzonych warsztatów.

CZĘŚĆ 1. PRZEGLĄD LITERATURY

WSTĘP

Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych Narodów Zjednoczonych (UNCRPD) zakłada pełen i równy dostęp do praw ludzkich i wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne. Jednakże dostęp, umiejętności i wiedza na temat tych praw u osób niepełnosprawnych jest ograniczona ze względu na trudność z dostępem do informacji i problemem skomplikowania tekstów informacyjnych.

Mimo, że prawa osób niepełnosprawnych sięgają roku 1970 (Deklaracja Praw Osób z Upośledzeniami Umysłowymi powstała w 1971r; Deklaracja Praw Osób Niepełnosprawnych Narodów Zjednoczonych powstała w 1975r.) to ich zapis w formie łatwej w czytaniu i dostęp do nich przez osoby niepełnosprawne stanowią relatywnie nowe podejście (Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych Narodów Zjednoczonych powstała w 2006r.). W większości Krajów dostęp do informacji łatwych w czytaniu jest mocno utrudniony a Konwencja Narodów Zjednoczonych nie jest prawnie respektowana. Świadomość osób niepełnosprawnych na temat ich praw nie może się zwiększać, jeśli te osoby nie są świadome ich istnienia, nie mają dostępu do informacji lub mają trudności ich jej zrozumieniem. Tworzenie materiałów w formie łatwej w czytaniu stanowi pierwszy krok jaki Kraje muszą wykonać, aby osoby niepełnosprawne mogły dotrzeć do informacji, jednak to nie wystarczy. Koniecznym jest również upewnienie się, że osoby zainteresowane będą w stanie respektować swoje prawa i wykorzystywać je na co dzień.

Celem przeglądu literatury jest sprawdzenie obecności i dostępności informacji dotyczących praw człowieka w formie łatwej w zrozumieniu, utworzonych z perspektywy osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi. Podświetlone zostały pewne pozytywne i negatywne aspekty informacji dostępnych w trzech Krajach, Grecji, Polsce i na Litwie, w nadziei, że materiały produkowane w przyszłości będą jeszcze lepsze od obecnie istniejących.

TEKSTY ŁATWE W CZYTANIU

Istnieją dwie różne definicje terminu „łatwe w czytaniu”. Pierwsza definicja odnosi się do lingwistycznej adaptacji tekstu tak, aby sprawić go łatwiejszym w czytaniu, jednak

niekoniecznie łatwiejszym w zrozumieniu (Nomura 2010). Druga definicja skupia się bezpośrednio na zrozumieniu przekazu (ibid). W tym przeglądzie skupiamy się na dwóch celach, łatwości w przeczytaniu i zrozumieniu przekazu.

INFORMACJE ŁATWE W CZYTANIU NA TEMAT PODSTAWOWYCH PRAW CZŁOWIEKA

Łatwa w czytaniu, to metoda adaptacji tekstu w taki sposób, aby był on łatwy w przeczytaniu oraz zrozumieniu, przez osoby z trudnościami w czytaniu. Informacja łatwa w czytaniu, musi być jasno zaprezentowana, tekst musi być łatwy w zrozumieniu przez grupę docelową z punktu widzenia zawartości, języka, ilustracji, a układ graficzny musi skupiać całość razem (Nomura, Nielsen, Tronbacke, 2010). Jeśli grupa docelowa posiada trudności ze zrozumieniem informacji pisanej, tekst musi zostać wsparty przez ilustracje, które będą jasno korespondować z przekazem pisany. Przy tworzeniu dokumentów dla osób niepełnosprawnych, ważne jest aby zawierać kombinację krótkich, łatwych w zrozumieniu opisów i ilustracji, które są znane odbiorcy. Należy również pamiętać, że rzeczą kluczową jest wzięcie pod uwagę wiedzę początkową danych osób, układy odniesienia oraz zainteresowanie osób danym tematem.

Informacja łatwa w czytaniu nie jest niczym nowym, w Wielkiej Brytanii w 1993 roku, Centralne Biuro Rządowe ds. informacji utworzyła jednostkę, która opublikowała 'Przewodnik Informacyjny' do ulepszenia informacji przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych i osób z trudnościami w czytaniu. Hassler (1993r.) podjął badania, których celem było sprawdzenie, co czyni informację łatwą w czytaniu i jakie metody mogą zostać zastosowane podczas tworzenia informacji dla różnych grup wiekowych. Skupił się on na informacji zawartej na różnych typach papieru, układzie tekstu, rozmiarze czcionki, przerwach pomiędzy znakami, kolorach, gramatyce, symbolach, obrazach, terminologii i wielu innych aspektach, które mogą zostać wzięte pod uwagę podczas tworzenia tekstów łatwych w czytaniu. Pomimo tego, że obecnie istnieją przewodniki opisujące w jaki sposób tworzyć dokumenty łatwe w czytaniu, nie ma jasno przyjętych reguł, którymi należy się posługiwać. Bardzo trudne, jeśli nie niemożliwe jest zaprojektowanie tekstu łatwego w czytaniu, który będzie spełniał potrzeby osób z różnymi formami niepełnosprawności.

Disability Discrimination Act (1995), Human Rights Act (1998), Equality Act (2010), Personalisation Agenda (2010), Europejska Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych i podobne reguły w innych krajach europejskich, sprawiły, że informacja łatwa w czytaniu stała się pojęciem prawnym. Organizacje są w tej chwili zobowiązane do tworzenia informacji w taki

sposób aby były one dostępne dla wszystkich osób, także tych z trudnościami w czytaniu. Artykuł 9 Konwencji Narodów Zjednoczonych na temat Praw Osób Niepełnosprawnych (2009) mówi, że „Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych”. Dostępność do nich powinna być postrzegana jako fundamentalne prawo wszystkich ludzi. Konwencja Narodów Zjednoczonych na temat Praw Osób Niepełnosprawnych istnieje w każdym Kraju partnerskim. Krótki przegląd literatury wykonany przez każdego z partnerów z Polski, Grecji i Litwy sugeruje, że najprostsza definicja łatwego w zrozumieniu tekstu została zastosowana przy produkcji istniejących materiałów. Są one łatwe w czytaniu jednak często problematyczne w zrozumieniu przez osoby niepełnosprawne. Teksty zawarte w opisach są często zbyt skomplikowane a obrazy im odpowiadające nie przedstawiają jednoznacznie tego, co stanowi tekst. Poniższe przykłady naświetlają problemy jakie zostały zauważone w istniejących dokumentach.

W Polsce zauważone zostało, że nie zawsze informacje są dostosowane do osób ze specyficznymi potrzebami. Na przykład Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych w formie łatwej w czytaniu zawiera opis sytuacji, w której dana osoba potrzebuje kogoś, kto będzie mówić w jej imieniu, natomiast obrazek przy tekście przedstawia książkę z napisem „ZASADY”, który w niedostateczny sposób koresponduje z tekstem. Osoba z dużymi trudnościami w czytaniu będzie miała problem ze zrozumieniem przekazu.

Jeżeli osoba potrzebuje kogoś, kto będzie mówił w jej imieniu, należy jasno określić zasady wspierania. Trzeba to zrobić, żeby mieć pewność, że wszystko będzie przebiegało prawidłowo.

OBRAZ 1 - PRZYKŁAD KONWENCJI PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Kolejny przykład demonstruje wysiłek jaki został podjęty w celu utworzenia informacji łatwej w czytaniu, gdzie tekst został uproszczony w celu łatwiejszego odbioru, jednak dalej nie jest on łatwy w czytaniu i zrozumieniu przez osoby z trudnościami w czytaniu. Obraz drugi przedstawia dokument w formie łatwej w czytaniu będący instrukcją głosowania w wyborach samorządowych w Polsce. Dokument ten został dostosowany do osób z trudnościami w czytaniu poprzez zastosowanie dużych przerw pomiędzy znakami i liniami oraz uproszczony

język, jednak brak zdjęć lub innych dodatków multimedialnych sprawia, że osoby z trudnościami w zrozumieniu nie będą miały możliwości zrozumienia przekazu jaki on niesie.

Zasady:

Jeśli chcesz głosować zgłoś to wcześniej – 21 dni przed wyborami
zgłoś to do urzędu miasta lub gminy.
Możesz tam napisać list, wysłać e-mail lub zadzwonić telefonicznie
przed wyborami – 7 dni – dostaniesz z urzędu dokumenty.
Nikt poza tobą nie może ich odebrać.
Żeby je odebrać musisz pokazać dowód osobisty.
Przy odbieraniu przesyłki musisz:
- pokazać dowód osobisty
- musisz się podpisać
Jeśli masz problem z podpisaniem odbioru przesyłki poinformuj o tym osobę
dostarczającą przesyłkę.
Listonosz zapisze że nie możesz się podpisać.
Jeśli nie będzie cię w domu otrzymasz dokument z informacją kiedy
ponownie listonosz ją przyniesie.
Będziesz czekać najdłużej trzy dni.
Jeśli dodatkowo nie widzisz możesz poprosić o nakładkę z alfabetem
Braille'a

**UWAGA! Nie możesz głosować korespondencyjnie jeśli masz osobę,
która cię reprezentuje**

OBRAZ 2 - 'JAK GŁOSOWAĆ'

RZECZNICTWO

Mimo, że Konwencja Narodów Zjednoczonych ustanawia warunki osiągnięcia równości, autonomiczności, braku dyskryminacji, partycypacji i włączenia do społeczności osób niepełnosprawnych, nie określa ona w jaki sposób wykorzystywać informacje aby wzmocnić ich świadomość podstawowych praw człowieka. Istnieją twierdzenia akademickie, które stanowią, że można je włączać do życia poprzez próby rzecznictwa.

Brolan (2012) twierdzi, że jest wiele wymiarów rzecznictwa, różne osoby dorosłe wspierające osobę indywidualną będą to robić z różnego punktu widzenia. Na przykład rodzice mogą skupiać się na potrzebach ochrony swojego dziecka, lecz pracownicy socjalni mogą być motywowani przez potrzebę ochrony jego praw. Postawiona została teza, że najlepszą formą rzecznictwa jest samo-rzecznictwo (Miller & Keys 1996; Goodley et al 2003). Test z roku 2006 pokazuje, że umiejętności rzecznictwa nie przychodzą naturalnie, a osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi muszą się ich najpierw nauczyć. Określone zostały cztery etapy samo-rzecznictwa: kształtowanie wiedzy o sobie, wiedza na temat praw, komunikacja i przywództwo. Multimedialne Rzecznictwo, podejście produkcyjne

wykorzystujące narzędzia multimedialne i przewodniki może zostać wykorzystane do podniesienia jakości tego procesu.

Multimedialne rzecznictwo jest to podejście łączne, zawierające zdjęcia, tekst, dźwięk, sztukę, grę, które pomagają osobom niepełnosprawnym intelektualnie efektywniej wyrażać swoje marzenia, myśli, potrzeby, pomysły i preferencje (RIX Research and Media 2016). Podejście to zostało opracowane przez Organizację RIX Research and Media i jest sukcesywnie wykorzystywane przez społeczności osób niepełnosprawnych zarówno na polu narodowym jak i międzynarodowym. Podejście to idzie w parze ze scentralizowanym planowaniem centralnym pracy z osobami niepełnosprawnymi będąc stale w pewności, że osoba zainteresowana jest świadoma tego co się dzieje dookoła i rozumie proces oraz wykorzystane multimedia.

Multimedialne rzecznictwo nie jest panaceum dla osób niepełnosprawnych na problemy ze zrozumieniem, dostępem i stosowaniem ich praw, jednak może w znaczącym stopniu przyczynić się do rozwoju procesu i może stanowić punkt zaczepienia do rozpoczęcia podejścia samo-rzecznictwa osób indywidualnych. Jednakże tam, gdzie komunikacja stanowi wyzwanie, multimedialne rzecznictwo może stanowić najlepszą formę wzmocnienia adwokacji (Reinders 2002; Ziviani et al 2004; McConkey & Alant 2005).

WNIOSKI

Pomimo istniejących już poradników i dokumentów prawnych, informacje na temat podstawowych praw człowieka w formie łatwej w czytaniu nie są dostatecznie osiągalne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Głównym powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, że konwencja praw osób niepełnosprawnych została spisana jako tekst prawny. W niektórych Krajach wydanie konwencji oznacza przyjęcie jej jako reguły prawnej, a jej przełożenie na język łatwy w zrozumieniu może być niemożliwe ze względu na zawartość jaką ona posiada. Należy pamiętać, że oficjalna wersja łatwa w czytaniu konwencji posiada uproszczony język w celu sprawienia jej łatwiejszej w odbiorze, a nie została zaprojektowana jako forma łatwa w zrozumieniu przez osoby niepełnosprawne. Wersja przeznaczona dla osób niepełnosprawnych powinna zostać zaprojektowana biorąc pod uwagę wiedzę wstępną odbiorców oraz ramy odniesienia. Tekst powinien być przejrzysty, zawierać przykłady będące znane odbiorcy i w efekcie końcowym odbiorca musi być pewny przekazu tak, aby nie musiał zadawać sobie pytania „co to dla mnie oznacza”.

Przegląd dostępnej literatury sugeruje, że stworzenie dostępnych, łatwych w czytaniu informacji na temat praw człowieka, dla konkretnych osób niepełnosprawnych, może być

niemożliwe bez bezpośredniego zaangażowania tych, którzy na co dzień wspierają te osoby. Multimedialne Rzecznictwo może pomóc w zaangażowaniu konkretnych osób i uproszczeniu informacji na temat praw człowieka, bez utraty lub zmiany znaczenia. Jednakże w dalszym ciągu istnieje znaczące ograniczenie szans jakie posiadają osoby dorosłe z niepełnosprawnościami intelektualnymi. W krajach europejskich jak Grecja, Polska i Litwa, ograniczenie leży w partycypacji, edukacji i treningach związanych ze społecznymi i ekonomicznymi sferami życia. Czynnikiem, które na to wpływają, są: brak odpowiednio wykwalifikowanej kadry pracowniczej, znającej techniki transformacji tekstów do form przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, oraz niski poziom zaawansowania technologicznego w pracy z osobami niepełnosprawnymi.

CZĘŚĆ 2. PRACA BADAWCZA

WSTĘP

Zgodnie z obserwacjami poczynionymi podczas przeglądu literatury, partnerzy projektowi opracowali materiały treningowe dla pracowników, które pokrywają się podejściem z Multimedialnego Rzecznictwa na temat tworzenia informacji łatwej w czytaniu dla osób niepełnosprawnych. Trening zakłada zasady związane z technikami redagowania tekstów w formie łatwej w czytaniu, rzecznictwa, scentralizowanej praktyki personalnej oraz doświadczenia technicznego wykorzystywania multimediiów i oprogramowania RIX Wiki w celu utworzenia materiałów w formie łatwej w czytaniu dla osób niepełnosprawnych.

Angielska wersja 19 Artykułu Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych została uproszczona i przetłumaczona na różne języki Europejskie z wykorzystaniem materiałów multimedialnych oraz RIX Wiki.

Informacja ta wspólnie z Multimedialnym rzecznictwem mogła pomóc osobom niepełnosprawnym wziąć aktywny udział w tworzeniu informacji oraz pozwoliła dać im głos w sprawach związanych ze swoimi prawami oraz pomogła zrozumieć ich znaczenie.

Celem projektu Puzzle było dokonanie oceny, w jaki sposób osoby niepełnosprawne poszukują informacji, w szczególności związanych z podstawowymi prawami osób. Aby go zrealizować, podjęte zostały działania włączające osoby niepełnosprawne z Grecji, Litwy i Polski, które uczęszczają do szkół lub dziennych domów opieki. Badania były prowadzone w każdym z krajów przez pracowników szkół i domów do których uczęszczają osoby biorące w nich udział.

CELE BADAŃ

Głównymi celami badań są:

- A. Ustalenie aktualnej wiedzy osób niepełnosprawnych na temat ich praw
- B. Ustalenie gdzie osoby niepełnosprawne poszukują informacji na temat swoich praw oraz czy te informacje są łatwe w dostępie i zrozumieniu.
- C. Identyfikacja możliwości podniesienia świadomości, wiedzy i zrozumienia swoich praw u osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi.

METODOLOGIA

Przygotowanie i implementacja badań trwały od lutego do czerwca 2016 roku. Badania zostały wykonane z udziałem 220 osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi z Grecji (80 osób), na Litwie (40 osób) oraz w Polsce (100 osób), które uczęszczają do szkół lub dziennych domów opieki. Osoby zaangażowane w prace projektowe, to osoby będące pracownikami ośrodków zaangażowanych w projekt, w liczbie 18 osób.

KROK 1. PRZYGOTOWANIE

Ze względu na ograniczenia wynikające z niepełnosprawności osób zaangażowanych w badania, konieczne było przyjęcie szeregu akcji w celu zagwarantowania, że wyniki badań będą prawidłowe i miarodajne.

Od początku projektu podjęto następujące działania:

- Przeprowadzenie szkolenia dla trenerów, tak aby maksymalnie zaangażowali oni osoby niepełnosprawne w badaniach.
- Skonstruowanie instrumentów modularnych w formie łatwej w czytaniu, w celu zebrania danych.
- Organizacja warsztatów i grup dyskusyjnych z osobami niepełnosprawnymi biorącymi udział w badaniach empirycznych.

Instrumenty ewaluacyjne zostały zaprojektowane w języku angielskim i przetłumaczone przez partnerów na języki lokalne a działania podzielone zostały na pięć kwestionariuszy zgodnie z poniższą listą:

- *Kwestionariusz demograficzny: służący do zebrania danych na temat pochodzenia i natury osób zaangażowanych w projekt (Załącznik I).*
- *Test 1 Kwestionariusz na temat podstawowych praw człowieka: Wstępny test zbierający dane dotyczące świadomości osób niepełnosprawnych na temat podstawowych praw człowieka (Załącznik II).*
- *Test 2 Kwestionariusz na temat moich praw człowieka: Kwestionariusz, którego celem było określenie w jaki sposób osoby niepełnosprawne poszukują informacji oraz na ile są one dostępne i prawidłowe (Załącznik III).*
- *Test 3 Kwestionariusz na temat podstawowych praw człowieka: Ponownie przeprowadzony został test wiedzy na temat podstawowych praw człowieka, po wykonaniu warsztatów i grup dyskusyjnych z osobami zaangażowanymi w projekt (Załącznik IV).*
- *Test 4 Ocena pracowników: Pracownicy zaangażowani w projekt dokonali oceny osób biorących udział w badaniach pod kątem ich świadomości i doświadczenia (Załącznik V).*

KROK 2. PROJEKT I WDROŻENIE BADAŃ

W celu ujednoczenia badań w każdym Kraju, opracowany został Protokół Ewaluacyjny Projektu Puzzle. W dokumencie tym zapisany został projekt badań empirycznych, metoda zbierania danych oraz poradnik dla partnerów opisujący w jaki sposób prawidłowo przejść przez badania.

W skrócie, badania empiryczne zaprojektowane zostały w dwóch fazach.

FAZA 1

---

1. **Kwestionariusz demograficzny**
2. **Test pierwszy** zbierający dane na temat świadomości osób niepełnosprawnych swoich praw oraz metod pozyskiwania tych informacji
3. **Warsztaty na temat praw człowieka**, podczas których osoby niepełnosprawne pracowały w grupie i rozmawiały na temat swoich praw. W trakcie warsztatów każda z osób wypełniła **Test 2**.

FAZA 2

---

1. Praca grupowa **RIX Wiki** podczas której osoby biorące udział w badaniach wykonały stronę prostą internetową na temat praw osób niepełnosprawnych.
2. **Test 3**, którego celem było sprawdzenie zmiany stanu wiedzy osób niepełnosprawnych na temat ich praw po przejściu wszystkich poprzednich etapów.
3. **Test 4**, który wypełniony został przez pracowników Organizacji, biorących udział w badaniach.

Kwestionariusze zostały wykonane w formie łatwej w czytaniu tak, aby wszystkie osoby niepełnosprawne biorące udział w badaniach miały możliwość zrozumienia ich przekazu. W badaniach wzięło udział 220 osób niepełnosprawnych oraz 19 pracowników Organizacji zaangażowanych w projekt.

Podczas badań osoby niepełnosprawne miały na odpowiedź tyle czasu ile potrzebowały, pracownicy oferowali swoją pomoc w zrozumieniu pytań, upewniając się że zostaną one właściwie zinterpretowane. Każda z osób została uświadomiona, że nie ma niepoprawnych odpowiedzi i został położony duży nacisk na to, aby testy odbyły się w sposób bezstresowy i możliwie najbardziej miarodajny. Pracownicy Organizacji mieli możliwość korzystania z szeregu narzędzi multimedialnych, które pozwoliły zwiększyć przekaz pytań i informacji zawartych w badaniach.

REZULTATY

Sekcja ta przedstawia rezultaty pracy badawczej na temat świadomości osób niepełnosprawnych z zagadnień związanych z podstawowymi prawami człowieka oraz metodami pozyskiwania tych informacji. Poniższe diagramy przedstawiają procentową i ilościową sytuację wszystkich osób biorących udział w badaniach.

Diagramy przedstawiające szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań, dostępne są w oryginalnej – anglojęzycznej wersji dokumentu.

DOSTĘPNOŚĆ OBECNYCH INFORMACJI

Test drugi pokazał, że osoby z trudnościami w uczeniu, informacje na temat ich praw uzyskują głównie w ośrodkach dziennej opieki, od rodziców i w szkołach. Jednakże większość osób była świadoma tego, że istnieją również inne źródła pozyskiwania danych, i aż 59% badanych osób wskazało Internet jako miejsce, w którym można znaleźć informację na temat podstawowych praw człowieka. 53% osób biorących udział w badaniach określiło, że istniejące informacje są dla nich dostępne i zrozumiałe, 35% osób uznało, że są one trudne do zrozumienia a 12% osób zaznaczyło odpowiedź nie wiem. Wynik ten potwierdza obserwacje jakie zostały poczynione podczas badań dostępnej literatury. Informacje pomimo zastosowania zdjęć i materiałów

multimedialnych dalej stanowią trudność w odbiorze i zrozumieniu przez znaczącą część osób niepełnosprawnych.

Większość uczestników określiło multimedia jako przydatne narzędzie reprezentowania informacji określając obrazy, video i dźwięki jako media, które pomagają im zrozumieć przekaz komunikatów. Wykorzystanie przykładów i scen aktorskich również wielokrotnie pojawiało się w odpowiedziach jako element wspomagający przekaz informacji.

Podczas sprawdzania użyteczności obecnych materiałów, budujący był fakt, że większość osób zgodziła się, że obecne informacje na temat praw człowieka są dla nich przydatne. Wynik ten pokazał, że ta grupa osób nie tylko ma prawo do wiedzy, lecz ma też chęć poznania swoich praw i chętnie angażowała się w działania projektowe mając świadomość tego, że pomoże im to zwiększyć swoją wiedzę i poznać praktyczne aspekty stosowania podstawowych praw osób niepełnosprawnych. 60% badanych osób zeznało, że posiada dostęp do Internetu i korzysta z niego do poszukiwania informacji, lecz jedynie 29% z nich używało go do wyszukiwania informacji na temat swoich praw. Dlaczego? Być może powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, że informacje te nie są dostatecznie łatwe w czytaniu i zrozumieniu przez te osoby.

ANALIZA PORÓWNAWCZA

Zgodnie z pierwszą listą kwestionariuszy, każdy Kraj partnerski wykonał warsztaty z taką samą grupą osób z wykorzystaniem multimedii do stworzenia strony internetowej RIX Wiki na temat podstawowych praw człowieka. Po tych warsztatach, pierwszy kwestionariusz został powtórzony w celu sprawdzenia, czy praca ta pozwoliła podnieść wiedzę i zrozumienie u osób zaangażowanych w projekt. Rezultat tego testu okazał się bardzo optymistyczny, ponieważ wzrost prawidłowych odpowiedzi wynosił w Polsce 18%, 9% w Grecji oraz 10% na Litwie. Największy progres wykonany został w pytaniu 14, gdzie osoby zostały zapytane o to czy rozumieją pojęcie praw człowieka. Procentowy udział odpowiedzi TAK wzrósł w Polsce z 31% do 69%, w Grecji z 55% do 81% i ostatecznie na Litwie z 69% do 79%. Kolejnym pozytywnym rezultatem warsztatów była redukcja procentowego udziału odpowiedzi „Nie wiem”, która w pierwszej fazie projektu w Polsce wynosiła 15%, natomiast pod koniec zmniejszyła się już do 9%.

Podczas warsztatów z Multimedialnego Rzecznictwa, uczestnicy zostali również zapytani jakie formy komunikacji i multimedii pomagają im lepiej zrozumieć informację. Osoby biorące udział w warsztatach odpowiedziały, że wszystkie formy multimedialnej prezentacji przekazu (obrazy, video, dźwięki, przykłady, gra aktorska) są pomocne w zrozumieniu informacji. W

przyszłości może zostać dokonana ocena tego, czy jest różnica pomiędzy uczestnikami tworzącymi swoje własne materiały a tymi, którzy jedynie przeglądają multimedialne materiały wykonane w formie łatwej w czytaniu.

WNIOSKI

Akcje podjęte podczas pracy intelektualnej numer 3 projektu Puzzle dały obraz aktualnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi i ich świadomości na temat ich podstawowych praw w różnych Krajach Europy. Ponadto dokonano oceny dostępności informacji związanych z prawami człowieka oraz uzyskano obraz jak multimedialne warsztaty są w stanie wzmocnić odbiór informacji przez osoby niepełnosprawne. Wykorzystując kwestionariusze, określony został ilościowy i jakościowy poziom wiedzy na temat praw człowieka i jego korelacja z miejscem zamieszkania poszczególnych osób. Wyniki sugerują, że najwyższy poziom świadomości występuje w Grecji, co może być spowodowane modelem edukacji, który koncentruje się na podwyższaniu niezależności i socjalizacji osób niepełnosprawnych poprzez pracę i prowadzenie swojej gospodarki finansowej. W Polsce i na Litwie, wydaje się, że model ten jest inny, co sprawia, że świadomość osób niepełnosprawnych na temat ich praw jest znacząco niska niż w Grecji. Ponadto kwestionariusze pokazały, że osoby niepełnosprawne poszukują informacji, lecz często nawet jeśli są one w formie łatwej w czytaniu, to są niestety zbyt trudne w rozumieniu, co niestety jak się okazuje nie jest jednoznaczne. Z obserwacji jakie zostały poczynione podczas warsztatów, można wnioskować iż dostępne informacje mogą zostać ulepszone i łatwiejsze w zrozumieniu oraz że występuje szereg usprawnień które pomagają osobom niepełnosprawnym w ich procesie edukacji. Dzisiejszy wzrost potencjału i dostępu tanich lub często darmowych multimedialnych narzędzi otwiera nowe możliwości pracy z osobami niepełnosprawnymi. Doświadczenia wychodzące z projektu Puzzle pokazują, że wykorzystanie technik multimedialnych w znaczącym stopniu zwiększa możliwość wymiany i zrozumienia informacji na temat praw człowieka w przedstawionej grupie osób.

BIBLIOGRAFIA

- Barron, R. *Make It Easy: A Guide For Preparing Easy To Read Information..* 1st ed. 2011. Web. 29 July 2016.
- Brolan, C. E. et al. "Health Advocacy: A Vital Step In Attaining Human Rights For Adults With Intellectual Disability". *Journal of Intellectual Disability Research* 56.11 (2012): 1087-1097. Web.
- Brown, Ivan and Maire Ede Percy. *A Comprehensive Guide To Intellectual And Developmental Disabilities*. Baltimore, Md.: P.H. Brookes, 2007. Print.
- Cocks, E and Gordon Duffy. *The Nature And Purposes Of Advocacy For People With Disabilities*. Perth, W.A.: Edith Cowan University, 1993. Print.
- Fyson, R. and J. Cromby. "Human Rights And Intellectual Disabilities In An Era Of 'Choice'". *Journal of Intellectual Disability Research* (2012): n/a-n/a. Web.
- Goodley, Dan. *Self-Advocacy In The Lives Of People With Learning Difficulties*. Buckingham [England]: Open University Press, 2000. Print.
- Hasler, F., 1993. The place of information provision in the disability movement. *The National Disability Information Project's Information Enables: Improving access to information services for disabled people*.
- Hodgdon, Linda A. *Visual Strategies For Improving Communication*. Troy, Mich.: QuirkRoberts Pub., 1995. Print.
- Internet, JSK. "Zasady Konstruowania Tekstu Łatwego W Czytaniu - NUMER 3/2012 - PFRON Łatwy W Czytaniu - Ebifron". *Pfron.org.pl*. N.p., 2016. Web. 29 July 2016.
- Jakubowska, Oliwia. *Konwencja O Prawach Osób Niepełnosprawnych*. Warszawa: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Zarząd Główny, 2012. Print.
- Kaltsouni, Styliani. *Country Report On Greece For The Study On Member States' Policies For Children With Disabilities*. Brussels: European Parliament, 2013. Print.
- Know Your Rights, Protection From Discrimination*. Luxembourg: Publications Office, 2015. Print.
- "Law 3699/2008 And The Rights Of Students With Disabilities And Special Educational Needs". *Pi-schools.gr*. N.p., 2009. Web. 29 July 2016.
- McConkey, R. and Alant, E.R.N.A., 2005. Promoting leadership and advocacy. *Augmentative and alternative communication and severe disabilities: beyond poverty*. London, Whurr Publishers, pp.323-344.
- Miller, A.B. and Keys, C.B., 1996. Awareness, action, and collaboration: How the self-advocacy movement is empowering for persons with developmental disabilities. *Mental Retardation*, 34(5), p.312.
- Nomura, Misako and Bror I Tronbacke. *Guidelines For Easy-To-Read Materials*. Hague: IFLA Headquarters, 2010. Print.

- Northfield, John. *Human Rights Materials For Use By People With Learning Disabilities*. 2009. Print.
- Oddný Mjöll Arnardóttir., and G Quinn. *The UN Convention On The Rights Of Persons With Disabilities*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009. Print.
- "Origins Of Easy Read: Advocacy And Policy". *Inklecomms*. N.p., 2014. Web. 29 July 2016.
- Przybysz-Przybyszewski, Tomasz and Maria Lidia Czarkowska. *Kształcenie Profesjonalistów Zajmujących Się Edukacją Ustawiczną*. Warszawa: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, 2012. Print.
- Rapaport, J., Manthorpe, J., Hussein, S., Moriarty, J. and Collins, J., 2006. Old issues and new directions Perceptions of advocacy, its extent and effectiveness from a qualitative study of stakeholder views. *Journal of Intellectual Disabilities*, 10(2), pp.191-210.
- Reinders, J.S., 2002. The good life for citizens with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 46(1), pp.1-5.
- Test, D. W. et al. "A Content And Methodological Review Of Self-Advocacy Intervention Studies". *Exceptional Children* 72.1 (2005): 101-125. Web.
- The Convention On The Rights Of Persons With Disabilities*. New York: United Nations, 2014. Print.
- The Ministry of Justice. *A Guide To The Human Rights Act*. 1st ed. 2011. Web. 29 July 2016.
- "UN Standard Rules On The Equalization Of Opportunities For Persons With Disabilities". *Pi-schools.gr*. N.p., 2009. Web. 29 July 2016.
- Verdugo, M. A. et al. "The Concept Of Quality Of Life And Its Role In Enhancing Human Rights In The Field Of Intellectual Disability". *Journal of Intellectual Disability Research* 56.11 (2012): 1036-1045. Web.
- Your Europe Your Rights*. In-Print.
- Ziviani, Jenny et al. "Meeting In The Middle: Improving Communication In Primary Health Care Consultations With People With An Intellectual Disability". *Journal of Intellectual and Developmental Disability* 29.3 (2004): 211-225. Web.

ZAŁĄCZNIK I: KWESTIONARIUSZ DEMOGRAFICZNY

Szczegóły projektu

1. Proszę uzupełnić poniższe informacje	
ID uczestnika (e.g. 01PL)	
Twój adres e-mail:	
Nazwa projektu:	
Kraj:	

SEKCJA 1: Informacje o Twoich uczestnikach/podopiecznych

2. Proszę podać całkowitą liczbę odrębnych (tj różnych) osób biorących udział w Twoim programie	

3. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników biorących udział w programie w określonych przedziałach czasowych (na tydzień)
Mniej niż 6 godzin
Pomiędzy 6 a 10 godzin
Pomiędzy 10 a 25 godzin
Więcej niż 25 godzin

4. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników danej płci biorących udział w programie
Mężczyzna
Kobieta
Nieznany
W sumie

5. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników w danym przedziale wiekowym biorących udział w programie
Poniżej 18 lat
18-24 lat
25-49 lat
50-74 lat
75 lat lub więcej
Nieznany
W sumie

6. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników o określonym pochodzeniu biorących udział w programie
<i>Armenia</i>
<i>Białoruś</i>
<i>Bulgaria</i>
<i>Gruzja</i>
<i>Niepcy</i>
<i>Cygan</i>
<i>Żyd</i>
<i>Łotwa</i>
<i>Litwa</i>
<i>Polska</i>
<i>Bośnia</i>
<i>Włochy</i>
<i>Rosja</i>
<i>Russian</i>
<i>Tatar</i>
<i>Turcja</i>
<i>Ukraina</i>
<i>Inny:</i>
<i>W sumie</i>

7. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników, którzy według Ciebie posiadają świadomość bycia osobą niepełnosprawną
<i>Osoby które uważają siebie za osobę niepełnosprawną</i>
<i>Osoby które nie uważają siebie za osobę niepełnosprawną</i>
<i>Nie wiem</i>
<i>W sumie</i>

8. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników, z określonym statusem zatrudnienia
<i>Zatrudnieni – praca płatna</i>
<i>Samozatrudnieni – praca płatna</i>
<i>Edukacja całodniowa</i>
<i>Edukacja w niepełnym wymiarze</i>
<i>W centrum opieki dziennej w pełnym wymiarze</i>
<i>W centrum opieki dziennej w niepełnym wymiarze</i>
<i>Nie podejmuje edukacji ani zatrudnienia</i>
<i>Wolontariusz – niepłatny-w pełnym wymiarze</i>
<i>Wolontariusz – niepłatny-w niepełnym wymiarze</i>
<i>Inne</i>
<i>Nie wiem</i>

9. Proszę podać liczbę odrębnych uczestników, mających w planach rozwój z zakresu:
<i>Dalsze kształcenie społeczne z Twoją Organizacją</i>
<i>Dalsze kształcenie społeczne z inną Organizacją</i>
<i>Kształcenie z zakresu innego niż czytanie, pisanie, liczenie</i>
<i>Kształcenie z zakresu czytania, pisania, liczenia</i>
<i>Wolontariat</i>
<i>Płatna praca – zatrudnienie</i>
<i>Płatna praca – samozatrudnienie</i>
<i>Brak planów</i>
<i>Brak informacji</i>

ZAŁĄCZNIK II: PODSTAWOWE PRAWA CZŁOWIEKA (KWESTIONARIUSZ 1)

Szczegóły projektu

Proszę uzupełnić poniższe informacje	
ID uczestnika (n.p. 01PL)	

Kwestionariusz

1. Czy masz prawo chodzić do szkoły / domu codziennej opieki?		
Nie	Tak	Nie wiem
2. Czy możesz uczęszczać na zajęcia/kursy, które Ciebie interesują?		
Nie	Tak	Nie wiem
3. Czy masz prawo do podjęcia pracy?		
Nie	Tak	Nie wiem
4. Czy masz prawo do zarabiania pieniędzy?		
Nie	Tak	Nie wiem
5. Czy możesz sam/sama wybrać sobie gdzie byś chciał/chciała mieszkać?		
Nie	Tak	Nie wiem
6. Czy mając partnera/partnerkę możesz wziąć ślub?		
Nie	Tak	Nie wiem
7. Czy masz prawo założyć swoją rodzinę?		
Nie	Tak	Nie wiem
8. Czy możesz sam/sama decydować o swoim czasie wolnym?		
Nie	Tak	Nie wiem
9. Czy musisz pytać rodziców o zgodę, jak będziesz chciał/chciała wyjść z domu?		
Nie	Tak	Nie wiem
10. Czy masz prawo głosu w wyborach politycznych w Twoim mieście i kraju?		
Nie	Tak	Nie wiem

11. Czy możesz głośno i otwarcie mówić o swoich problemach i trudnościach?			
Nie	Tak		Nie wiem
12. Masz prawo sam/sama decydować o swojej wierze (religii)?			
Nie	Tak		Nie wiem
13. Które z poniższych <u>NIE</u> jest jednym z praw człowieka?			
Prawo do pracy	Prawo do posiadania komputera	Prawo do gotowania	Prawo do sprawiania innym krzywdy
14. Czy masz prawo wydawać swoje pieniądze?			
Nie	Tak		Nie wiem
15. Kto decyduje o tym na co wydajesz swoje pieniądze?			
Ja decyduję	Moi rodzice / Opiekunowie	Decyduję razem z moimi rodzicami / opiekunami	Nie wiem
16. Czy rozumiesz co oznacza zwrot „prawa człowieka”?			
Nie	Tak		Nie wiem

ZAŁĄCZNIK III: MOJE PRAWA CZŁOWIEKA (KWESTIONARIUSZ 2)

Szczegóły projektu

Proszę uzupełnić poniższe informacje	
ID uczestnika (e.g. 01PL)	

Kwestionariusz

1. Skąd dowiedziałaś/eś się o podstawowych prawach człowieka? (Proszę zaznaczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi)			
Rodzice	Szkoła	Ośrodek terapii	Znajomi
Gazeta	Książka	Film	Ulotka
Internet	Teatr	Inne (proszę wymienić)	
2. Gdzie jeszcze można uzyskać informacje na temat praw człowieka (Proszę zaznaczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi)			
Rodzice	Szkoła	Ośrodek terapii	Znajomi
Gazeta	Książka	Film	Ulotka
Internet	Teatr	Inne (proszę wymienić)	
3. Czy uważasz dostępne informacje za łatwe do zrozumienia?			
Nie	Tak	Nie wiem	
4. Co mogłoby zrobić dostępne informacje łatwiejszymi w zrozumieniu? (Proszę zaznaczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi)			
Użycie obrazków	Użycie filmów	Użycie dźwięków	
Użycie przykładów	Odgrywanie ról		
Inne (Proszę wymienić jakie)			
5. Czy uważasz że dostępne informacje o prawach człowieka są przydatne?			
Nie	Tak	Nie wiem	
6. Co może sprawić, że dostępne informacje będą bardziej użyteczne?			
Użycie obrazów	Użycie filmów	Użycie dźwięków	
Użycie przykładów	Odgrywanie scen		
Inne (Proszę określić)			

ZAŁĄCZNIK IV: PODSTAWOWE PRAWA CZŁOWIEKA (KWESTIONARIUSZ 3)

Szczegóły projektu

Proszę uzupełnić poniższe informacje	
ID uczestnika (n.p. 01PL)	

Kwestionariusz

1. Czy masz prawo chodzić do szkoły / domu codziennej opieki?		
Nie	Tak	Nie wiem
2. Czy możesz uczęszczać na zajęcia/kursy, które Ciebie interesują?		
Nie	Tak	Nie wiem
3. Czy masz prawo do podjęcia pracy?		
Nie	Tak	Nie wiem
4. Czy masz prawo do zarabiania pieniędzy?		
Nie	Tak	Nie wiem
5. Czy możesz sam/sama wybrać sobie gdzie byś chciał/chciała mieszkać?		
Nie	Tak	Nie wiem
6. Czy mając partnera/partnerkę możesz wziąć ślub?		
Nie	Tak	Nie wiem
7. Czy masz prawo założyć swoją rodzinę?		
Nie	Tak	Nie wiem
8. Czy możesz sam/sama decydować o swoim czasie wolnym?		
Nie	Tak	Nie wiem
9. Czy musisz pytać rodziców o zgodę, jak będziesz chciał/chciała wyjść z domu?		
Nie	Tak	Nie wiem
10. Czy masz prawo głosu w wyborach politycznych w Twoim mieście i kraju?		

Nie	Tak	Nie wiem	
11. Czy możesz głośno i otwarcie mówić o swoich problemach i trudnościach?			
Nie	Tak	Nie wiem	
12. Masz prawo sam/sama decydować o swojej wierze (religii)?			
Nie	Tak	Nie wiem	
13. Które z poniższych <u>NIE</u> jest jednym z praw człowieka?			
Prawo do pracy	Prawo do posiadania komputera	Prawo do gotowania	Prawo do sprawiania innym krzywdy
14. Czy masz prawo wydawać swoje pieniądze?			
Nie	Tak	Nie wiem	
15. Kto decyduje o tym na co wydajesz swoje pieniądze?			
Ja decyduję	Moi rodzice / Opiekunowie	Decyduję razem z moimi rodzicami / opiekunami	Nie wiem
16. Czy rozumiesz co oznacza zwrot „prawa człowieka”?			
Nie	Tak	Nie wiem	
17. Czy użycie zdjęć w opisach pozwala Ci lepiej zrozumieć treść?			
Nie	Tak	Nie wiem	
18. Czy użycie filmów w opisach pozwala Ci lepiej zrozumieć treść?			
Nie	Tak	Nie wiem	
19. Czy użycie dźwięków w opisach pozwala Ci lepiej zrozumieć treść?			
Nie	Tak	Nie wiem	
20. Czy użycie przykładów w opisach pozwala Ci lepiej zrozumieć treść?			
Nie	Tak	Nie wiem	
21. Czy odgrywanie scenek w opisach pozwala Ci lepiej zrozumieć treść?			
Nie	Tak	Nie wiem	

ZAŁĄCZNIK V: OCENA PRACOWNIKÓW (KWESTIONARIUSZ 4)

Szczegóły projektu

Proszę uzupełnić poniższe informacje	
ID Uczestnika (e.g. 01PL)	

Kwestionariusz

7. Jaka według Ciebie była wiedza/świadomość uczestnika odnośnie artykułu 19 dotyczącego podstawowych praw człowieka przed warsztatami? (1 – Bardzo słaba, 5 – Bardzo dobra)				
1	2	3	4	5
8. Jaka według Ciebie była wiedza/świadomość uczestnika odnośnie artykułu 19 dotyczącego podstawowych praw człowieka po warsztatach? (1 – Bardzo słaba, 5 – Bardzo dobra)				
1	2	3	4	5
9. Co pomogło uczestnikowi lepiej zrozumieć artykuł 19? (1 – w małym stopniu, 5 – w dużym stopniu)				
I. Użycie zdjęć				
1	2	3	4	5
II. Użycie filmów				
1	2	3	4	5
III. Użycie dźwięków				
1	2	3	4	5
IV. Używanie przykładów				
1	2	3	4	5
V. Odgrywanie ról				
1	2	3	4	5
VI. Inne (prosze sprecyzować)				
1	2	3	4	5
10. Czy z Twojego punktu widzenia RIX Wiki mogą być przydatne do stworzenia informacji w formie łatwej do zrozumienia i pomocy osobom niepełnosprawnym intelektualnie w zrozumieniu dostępnych informacji?				

Nie	Tak
I. Proszę wyjaśnić	